

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1).
Redakcyja adčyniena ad 9 hacz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

„Biel. KRYNICA” kaštuje na hod—4 zal., na paŭhoda — 2 zal., na 3 miesiacy—1zal. Zahranicu ŭdwaia daražej.
Ceny abwiestak pawodle ŭmowy.

Пасьля абнаўленьня Беларускага Нац. Камітэту.

Беларускі Нацыянальны Камітэт у Вільні мае ўжо сваю гісторыю і свае заслугі прад беларускім народам. Вось-жа з нагоды ягонага абнаўленьня, якое адбылося 23.V. сёл. году, належа крыху бліжэй пазнаёміць з ім грамадзянства.

Паўстаў гэты Камітэт у 1919 г. з мэтай аб'яднаваць і гарманізаваць беларускія грамадзкія кірункі, разьвіваць агульна-беларускую народна-грамадскую ідэалёгію і барацьбу за правы беларускага народу прад сільнымі гэтага сьвету.

Ужо з гэтых мэтай Беларускага Нацыянальнага Камітэту відацца, што ён зьяўляецца свайго роду беларускім парламэнтам, соймам, дзе ўсё беларускае жывое і ідэйнае мае свой голас.

Гэткі ягоны характар пацьверджае так-жа і ягоная арганізацыя. У Нац. Кам. усе пэўна ўваходзяць усе культурныя, грамадзкія, эканамічныя і палітычныя беларускія арганізацыі праз сваіх прадстаўнікоў-дэлегатаў.

Такі ўжо звычайны звычай, пацьверджаны рэгулямінам Нац. К-ту, што ў яго могуць уваходзіць беларускія арганізацыі, якія ня толькі беларускімі зьяўляюцца, але якія такімі зьяўляюцца сваім ідэальным зместам. Такім чынам у склад К-ту могуць ўваходзіць усе бел. грамадзкія незалежныя арганізацыі, якія хоць часта між сабой розняцца палітычнымі і грамадзкімі паглядамі, але якія імкнуцца да адной мэты, да поўнай самабытнасьці і незалежнасьці беларускага народу; арганізацыі, кажам, незалежныя; гэта знача такія, якія самі сабой кіруюць, а ня чужацкая на беларускіх землях палітыка.

У Бел. Нац. К-т такім чынам уваходзяць беларусы народнікі і соцыялісты, дэмакраты і корпоралісты, праваслаўныя і каталікі, старэйшыя і студэнты, культурнікі і палітыкі, беспартыйныя грамадзкія дзеячы і эканамісты.

Аднак у Бел. Нац. Камітэт не ўваходзяць камуністы і рознай масьці польскія ўгадоўцы. І гэта зразумела. Уся справа ў тым, што, праўду кажучы, камуністаў-беларусаў ня можа быць, бо камунізм фактычны вораг усякай нацыі, а так-жа камуністаў-беларусаў ня можа быць, як незалежна-грамадзкая палітычная арганізацыя, бо ў нашых палітычных варунках кожны беларускі камуніст мусіць быць маскоўскім агентам. Беларусаў камуністаў, як сама-

стойных, грамадзка-палітычных дзеячоў, мы яшчэ не спатыкалі. Ясна, што гэтых Нацыянальных Камітэт прыняць у свой склад ня можа, а каб і прыняў, дык ня меў-бы чаго з імі рабіць, бо-ж Камітэту не аб Маскву йдзе, але аб Беларусь.

Ня прымае Камітэт у свой склад і польскіх ўгадоўцаў. А гэта затым, што дагэтуль сярод іх ня было ані аднаго, які-б — дапусьцім — для добра беларускага народу меў шчырыя пракананьні патрэбы польска-беларускага супрацоўніцтва, але які-б працу сваю ў гэтым кірунку праводзіў шукаючы апоры ня ў польскай палітычнай паліцыі, а ў польскім незалежным грамадзянстве. Гэткіх аднак мы бадай не спатыкалі ў недалёкай мінуўшчыне, гэткіх сусім не спатыкаем і сямьня, бо-ж Лукашэвіч, Кірэўскі, Варнікоўскі і Сарока — гэта людзі цалком залежныя ад сільных „міра сего“ і не прадстаўляюць ніякай грамадзкай думкі. Дык ясна, што з такімі „ідэальнымі“ полёнофіламі Бел. Нац. К-ту не падарозе. Быць можа, што ў будучыні паўстане нейкая беларуская палітычная група, якая разьвязаньня беларуска-польскага пытаньня будзе шукаць у супрацоўніцтве не з паліцыяй, а з нейкай польскай грамадзкай групай. Але гэта музыка будучага, покуль што на гэта не заносіцца, ані з боку беларускага, ані польскага, дык і аб прыняцьці ў Беларускай Нацыянальнай Камітэт цяперашніх рознай масьці так званых „полёнофілаў“ ня можа быць і мовы.

Праўда, захаваць чыстым і незалежным ад варожай палітыкі грамадзка-палітычны сыцяг Беларускага Нацыянальнага Камітэту нялёгка. Гэта вымагае ад яго шмат чуйнасьці і барацьбы. Аднак, нягледзячы на ўсё, Камітэт беларускі нацыянальна-соцыяльны сыцяг трымае дастойна і высока і гэтак трымаць яго будзе далей.

Апошні гадавы сход новых дэлегатаў — лікам да 30 асоб ад розных арганізацыяў у Бел. Нац. К-т паказаў, што беларускае грамадзянства хутка дасяпае і сьведама супольнымі сіламі пад сыцягам Беларускага Нацыянальнага Камітэту безаглядна вядзе народ беларускі сапраўды да лепшай, сьвятлейшай, незалежнай будучыні.

Biespartyjny Blok Supracoŭnictwa z Uradam i nacyjanalnymi mienšasćci ŭ Polšcy.

Kali jašče tolki twaryŭsia ŭ Polšcy Biespartyjny Blok Supracoŭnictwa z Uradam, dyk arhanizatory hetaj palityčnaj budyniny hawaryli i ab patrebach nacyjanalnych mienšasćciaŭ; znachodzilisja ludzi, jakija namahalisja ŭ hetym Bloku pradaŭlać i biełarusau. Kali-ž hety Blok uzros i pačuŭ siłu, ab mienšasćciach tam pačali думаць inakš; biełaruskaj palityki tam newat i papolsku nia bylo, u wyniku čaho zacichli ŭ Bloku i hałasy kaźionnych biełarusau, što namahalisja tam „reprezentawać“ biełaruskaje nasielnictwa, paimienna: Ščerba, Saroka, Šymanouški i inš.

Hety Blok—aficyjalna biespartyjny ...biezprahamowy. Ale dzieła taho, što jon składajecca pieradusim z polskich hramadzka-palityčnych hrup, duch u hetym Bloku naskroś nacyjanalistyčnypolski. Na heta dokažaŭ specyjalna šukać nia treba, jany widawočnyja i nam, biełarusam dajucca ŭ znaki; ab hetym świedčyć i nastupny fakt.

Nadowiačy adbyŭsia schod Hałoŭnaj Rady polskich wielika-abšarnickich arhanizacyjaŭ, jakija abjadnaŭšysja ŭ Biespartyjnym Bloku supracoŭničajuć staŭniki najbujnišaha polskaha abšarnictwa zahawaryli i ab nacyjanalnych mienšasćciach u Polšcy. Jany ŭ hetaj sprawie wydali woś takuju rezalucyju:

„Pryznajučy rožnarodnaść hetaj sprawy i nieabchodnaść razrožnieńnia taktyki ŭ adnosinach da paasobnych mienšasćciaŭ, Hałoŭnaja Rada ŭwažaе, što:

a) nacyjanalnymi mienšasćci praduśim paw'nny zrazumieć, što interes Polskaha narodu i polskaja „racyja stanu“ musieć być u Polšcy na pieršym miescy...

b) adnačasna pawinna zrazumieć i polskaje hramadźanstwa, što nacyjanalnymi mienšasćci ŭ Polšcy bu-

duć elementam dadatnym tolkitady, kali ŭ silnaj Polškej Dziaŭstwie pabačać swoj sobski interes“.

Hetyja postulaty polskich abšarnikaŭ chiba-ž pakrywajucca z celym Biespartyjnym Blokam Supracoŭnictwa z Uradam, bo apośni swajej prahramy ŭ hetaj sprawie nie abjaŭlaje i nia wystupaje suproć hetych postulaŭ paważnaj, kali nie najbołšaj, hrupy swaich sajuźnikaŭ.

Dzieła taho, što za sučasnuju polskuju palityku zjaŭlajecca całkom adkaznym hety Blok, to chiba-ž adkwa-je jon i za palityku h. zw. mienšasćciowuju.

Dasiul ani ŭ hetym Bloku, ani ahułam u Polšcy pytańnia biełaruskaha „niama;“ polskija arhanizacyi ad P.P.S. praz partyi „chłopskija“, endecyju aŭ da Biesp. Bloku Supr. z Uradam, Biełarusau jak nacyi pad Polščaj nie pryznajuć jany ŭsie Biełarusau ŭwažajuć za etnografičnuju masu, jakuju možna pieratwaryć u palakaŭ.

Mała inakš u Polšcy staic sprawa ŭkraïnskaja, a tak-ža i liŭoŭskaja. A dzieła hetaha takija wydajucca rezalucyji z pad šyrokaha pakrywała

Kali-ž hetyja postulaty adnosilisja da etnografičnaj Polšcy, z imi možna było b zhadzicca, ale-ž u sučasnaj Polškej dziaŭstwie znachodzicca dobry dziesiatk milionaŭ niepalakaŭ, što żywuć sucelnaj masaj na etnografičnaja niapolskich ziemiach, dzie hetyja „mienšasćci“ stanowiąc wializernuju bołšasć nastielnictwa.

Da hetych „mienšasćciaŭ“ takaja prahrama zusim nie padchodzić, bo jana miastowaje, niapolskaje nasielnictwa, jakoje stanowić u danym kraju bołšasć, robić paddanymi polskaha narodu.

Da hetaha mahli dadumacca sapraŭdy tolki pryhonna-panskija mazhi.

—j—

Апалячваньне Праваслаўнай Царквы.

Яшчэ зусім нядаўна Віленскі ўладыка Хвядос быў загадаўшы праз Кансысторыю, каб у Віленскай епархіі ў прыходах пісалі мэтрыкі і вялі дзелаводзтва і пабеларуску. Гэты загад частка маскоўскаўскага духавенства прыняла неахвотна.

Цяпер-жа, гэтымі днямі, той-жа ўладыка Хвядос і такім-жа парадкам даў другі загад, якім касуе свой загад першы і наказвае, каб пісалі ў прыходах мэтрыкі і вялі дзелаводзтва толькі папольску.

Гэтак робіцца ў Віленскай епархіі, дзе архірэй акружаны з усіх бакоў маскалямі, якія дараджаючы яму, стараюцца выслушыцца прад сільнымі „міра сего“.

Але ня менш апалячваецца Праваслаўная Царква і Варшаўскім Сынодальным Выдавецтвам. Аб гэтым публічна сьведчыць „Каталогь книгъ, брошюръ и листовъ Варшавскаго Сынодальнаго Склада на 1933-1934 годъ“.

З гэтага каталёгу відаць, што сынодальнае выдавецтва больш выдае рэлігійных друкаў папольску, як пабеларуску, не гаворачы аб друках парасейскай, якія ў гэтым каталёгу займаюць першае месца.

І так: малітвеннікаў праваслаўных выданых папольску тры, а па-

беларуску толькі адзін, падручнікаў да навучаньня Закону Божага выданых папольску аж восем, а пабеларуску — толькі адзін беларуска-славянскі лемантар з першай навукай Закону Божага.

Апрача гэтага выданых ёсьць папольску 25 інных кніжыц.

З усяго вышэй выяўленага можна судзіць, што маскоўскія кіраўнікі Праваслаўнай Царквой у Польшчы, дасюль утрымліваючы ў царкоўна-рэлігійным жыцці расейшчыну, гатовы замяніць яе польшчынай, а да справы беларускіх прапаведзяў і навучаньня рэлігіі пабеларуску адносіцца аж занадта няпрыхільна.

Ц—ч.

ГРАМАДЗЯНЕ Усе на ніву культуры! Гдзе няма, — афіанізуйце турткі Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культурь, а ідзе ўжо заложаць — узмоцніце ў іх працу!

Bedřich Smetana.

U 50-ja ŭhodki śmierci.

„Pisni k srdci, srdcem
— k vlasti“*) —
— kliši čsl. śpiewackich tawarystwaŭ.

Kažuć, što kali Kalumb pieršy raz pryjechaŭ u Ameryku, dyk znašoŭ užo tam čecha z skrypkaj. U praŭdziwaść hetaha wieryć, peŭna-ż, ciężka. Ale tym nia mienś pryznać treba, što muzykalnaść i piawučaść česka narodu wielmi wialikaja i hetaj swajoj prykmiecie čechi ŭ wialikaj miery zaŭdziačwajuc sprawni chod swajho adradžeńnia. U najciażejšych chwilach swajho nacynanialaha zaŭpadu, u silnych, zdawałasia-bśmiarotnych klaščach germanstwa, česki naród nie pakidaŭ swaje pieśni, pieśniaj pramaŭlaŭ i zdabywaŭ sercy, a sercam imknuŭsia da padniaćcia swajho kraju, swaje bačkaŭščyny. I padniaŭ Siahonnia (ad 1918 h.) Čechija, razam z bratniaj staronkaj Sławaččynaj, tworać adnu dziaŭczawu — Čechasławaččynu.

Ad pryrody zdolny da śpiewaŭ česki naród musiŭ mieć hodnych siabie pawadyroŭ u muzycy. I jon ich mieŭ. Adnym z najwialikšych, a mo-ža nawat i najwialikšym českim mistram tonaŭ byŭ B. Smetana, 50-ja ŭhodki śmierci katoraha celaja adrodzanaja Čechasławaččyna światkuje sioleta z nadzwyczajnaj uračystaściu. — Ohto-ż taki byŭ B. Smetana i što jon zrabiŭ?

B. Smetana radziŭsia 2 sakawika 1824 h. U rewalucyjnym 1848 h. braŭ čynnny udziel, a pa złamańni paŭstańnia musiŭ uciekać z Čechii i żyć na emihracyi aŭ da 70-tych hadoŭ min. stahodździa. Na emihracyi (u Šwecyi) B. Smetana i zasłyŭ jak wirtuoz-pianist, kapelmistr i wučyciel. Adradžeński ruch u kraju klikaŭ adnak B. Smetana na bačkaŭščynu, u stalicu Prahu, dzie užo ŭ 1866 h. była wystaŭlena biasmiertnaja opera Smetany „Pradadzielnaja zaručnica“ („Prodaná nevěsta“), jakaja z časam zdabyła sabie prawa hramadzkaści na scenach usiaho kul-

Mimachodam treba zaznać, što słowy da hetaj opery (hetak zwanae libretto) napisaŭ wydatny česki dziejać, žurnalist i piśmieńnik Karel Sa-

*) Pieśniaj k sercu, sercam k bačkaŭščynie.

bina, zasudžany paśla hramadzki (českim) sudom na wyhnańnie z kraju za wykrytaje supracuńnictwa jaho z austryjackaj palityčnaj palicyaj, zakwalifikawanaje nazwanym sudom jak nacyjanalna ja zdrada. Zasudžany K. Sabina prysudu padparadkawaŭsia, z kraju wysialiŭsia i pamior u zabyćcinu čużynie. — Hetak kulturny naród pastupaje z tymi, chto suproć swajho narodu ŭstupaje ŭ zmowu z čużackaj siłaj i hetak pastupaje mužny prawinilec, kali naród winu jamu dakaža!

U hetym-ža 1866 h. B. Smetana stanowicca kapelmistr Českej Opery ŭ Prazie, addajučysia ŭsiocela dašaj pracy nad českej muzykaj. Ale los B. Smetany byŭ strašny nad usiakaje paniaćcie: užo ŭ 1874 h. jon raptam hłochnie. Ci-ż možna ŭjawić sabie štości bolš strašnae dla muzyki, jak strata słuchu? B. Smetana jaho straciŭ u śmie, kali jakraz, zdawałasia, byŭ u najbolšaj siłie twaryć nowyja nieśmiarotnyja rečy — i straciŭ na zaŭsiody. Twaryć adnak nie pakinuŭ: adsunuŭšysia ad publična ŭžycia ŭ damowaje zacišša swajho złacia, jon dalej pracawaŭ jak kompozytar, układaŭ rad dašych operaŭ, stwaryŭ cudoŭny prosta cykl 6 cłoch symfoničnych poemataŭ, jak „Vltava“, „Vyšehrad“, „Z českich haju a luhu“ i inš., pad ahulnym nazowam „Má vlast“ — Maja bačkaŭščyna...

Ale niamilaserny los praśleduje B. Smetanu dalej. Hłuchaść była tolki pačatkam strašnaaha kanca. Usio pierażytae — udary moralnyja i chrońničnyja niastačy materyjalnyja, kruhłaje žabrectwa bačkoŭ i niemahčymaść pryści im z pomačču, swajo ŭlasnae ŭbostwa, śmierć najmilejšaha dziciaci, doŭhaja chwaroba i śmierć žonki, biazupynny boj z ludźmi warożymi ŭ halinie mastactwa, urešcie kalectwa hłuchaści i świedamaść, što heta hłuchaść jość tolki pačatkawym abjawam niaŭchilna nablizajučajsia chwaroby mozhu, — usio heta zdolna złamić čaławieka z pieršabytnymi žaleznymi nerwami. A što-ż hawaryć ab natury tak čulaŭ, tak kwołaŭ, jak natura mistr B. Smetany? I jon nia wytrymaŭ;

Apošni ja dni žycia swajho prawioŭ B. Smetana ŭ domie warjataŭ u Prazie, dzie i dakončyŭ swaje ciarpienii dnia 12 traŭnia 1884 h. — 50 hadoŭ tamu nazad.

Smetana pamior, ale Smetana i żywje ŭ swaich biasmiertnych two-

Babskija zababony na Bielarusi.

Babskija zababony! Nie, jany nia babskije, ale praŭdziwiej kažuć, jany mužčynskije zababony. My ich nazywajem tolki babskimi, bo nam mužčynam niejak stydna daich pryznacca. Hetyje zababony ad nas mužčyn wyšli napeŭna, a my ŭsiu biadu skidajem na babaŭ i zawiom mužčynskija zababony babskimi zababonami.

Nam zdajecca, što zababony ma-leńkaja reč. My ab zababonach naj-časćiej haworym žartam. Ale nam hetak zdajecca tolki! Bo zababon wialikaja reč. Z zababonam treba nam wostra zmahacca, Zababony adhrywajuć waŭnuju rol u žyćci ludzkim, nia tolki paasobnych ludziej, ale i cel-lych narodaŭ. Zababony niazar wykli-kali wialikija wojny, prywodzili na lud-ziej mnohija niaščasći. Zababony ŭstrymliwali cywylizacyju i postup ludz-kaści. Dy mała čaho durnoha rabili kali ludzi dzieła „babskich zababonaŭ“? Ab hetym usim i napisać ciężka. Mo-ža najbolšaja moc u zababonach dyk heta taja budzie, što ludzi achwotna ŭ ich wierać i z usiej siły trymajucca

rach, u operach (aprača ŭspomnienaj „Pradanaŭ zaručnicy“): „Brandenburg ŭ Čechii“ (1866), „Dalibor“ (1868), „Libuše“ (1881), „Dzwie ŭdawy“ (1874), „Pacalunak“ (1876), „Tajnica“ (1878), „Čartowa ściana“ (1882) i časć „Vio-ly“; żywje ŭ symfoničnych tworach, żywje ŭ kwartetach, u pieśniach, mno-hija z katorych siahońnia stalisia da-słouna narodnaj majemasciu.

Nia dziwa dzieła taho, što siolet-ni jubilej uhodkaŭ śmierci B. Smetany staŭsia dla čechaŭ usiehalnym światam. Dałučajemsia da hetaha świata i my, bielarusy, kłoniačy ho-łaŭ prad pamiatkaj Wialikaha B. Sme-tany! — Narodnae śpieŭnae bahaćcie i našaha narodu napeŭna nia ŭstu-paje swaječasnamu bahaćciu českam. Čakajemo tolki swajho, bielarskaha Smetany, što ŭ nialepszych našych wa-runkach, praničnuty luboŭju da pieśni našaj, patrupiŭ-by joj dastacca ŭ ser-ca Narodu; čakajemo našaha Smetany, što pieśniaj rodnaj budziŭ-by ska-mianicyjo u wiewawym śmie sercy a-tul, pakul jany nie skałchnucca, pakul nie nawiernucca da rodnaj Biela-rusi. Bačkaŭščyny, pakul nie prywiaduć jaje da žycia wolnaha i niezaležnaha!

Č a k a j e m l . .

A. K.

ich. I hetak wielmi časta ludzi pa-wodle zababonaŭ swaich pastupajuć. Kab nie hawaryć tut doŭha ab rozna-ha sortu zababonach, ja ŭspomniu tolki — i to koracieńka — ab adnym najwialikšym zababonie ŭ našym na-rodzie Bielarskim. Hetym zababonam budzie toje, što Bielarusy stydajuca, a mo-ža bajacca malicca pabielarsku. Dahetul jašče na Bielarusi redka chto molicca pabielarsku. Nu i ciapier, skažecie-ż mnie, mileńkija maje lud-čyki, ci-ż heta nia hlupy babski zaba-bon dla Bielarsa malicca papolsku, abo parasiejsku, ale nie pabielarsku! Bielarus u chacie swajej żywje pabie-larsku. Žonka, dzieci, swajaki, su-siedzi — ŭsie żywuc pabielarsku. A jak tolki datkniecca Bielarus sprawy malitwy, tady ŭ jaho ŭsio idzie dahar-y nahami. Tutaka zababon całkom niawolić Bielarsa. Ty jamu tady choć koł na haławie časy, ale jon malicca papolsku, abo parasiejsku — nie pierastaje. A hetak u nas być nie pawin-na. Bielarus pawinien malicca pabie-larsku! Dziakujućy hetkam wialika-mu zababonu ŭ našym narodzie, Biela-rusy ŭ žyćci swaim relihiyjnym asta-lisia daloka, daloka ad druhich ludzie, na świecie.

Heta było daŭno, daŭno — što ŭ Kitai ani chto nia jeŭ piečanaŭ abo waranaŭ parasiaciny. Heta byŭ u ich taki zababon. Tysiačami hadoŭ kitajcy jeli tolki syruju parasiacinu. Až adna-ho razu świnia aparasiłasia ŭ niejkaha kitajca. Parasiaty byli tłustyja, stroj-nyja — jak liny. Zdaryłasia, što niej-ak u skoraści haspadar heny pašoŭ u ho-rad za interasami. U hetym čaśie doma, jaho synok, chłopčuk-žeŭžyk pa-šoŭ haspadaryć da parasiat u chleŭ i tam zakinuŭ ahoŭ Razhareŭsia pa-żar i świnia z parasiatami ŭ chławie tam zhaŭla. Tady heny sprytny chłop-čuk pašoŭ pa pažaryšcy ahladać toje stoje. Jon znajšoŭ tam papiečanyja parasiaty. Spieraŭ jon datknuŭsia da ich tolki adnym swaim palcam i skorańka ablizaŭ jaho. Jon tut, žeŭžyk, zasmakawaŭ u piečanaŭ parasiacinie. Druhi raz jon śmielej datknuŭsia da parasiaciny i na hety raz adwaliŭ jaje užo ładny kusoček. Adrazu hlynuŭ jaho. Za trecim razam užo poŭnaj huboj heny chłopčuk aplataŭ piečanu-ju parasiacinu. U hetym čaśie jakraz bačka chłopca henaha wiartaŭsia z miesta i zastaŭ syna swajho nad pie-

Wincuk Adwažny.

Chłapiec

P O W I E Ś Ć .

IV. Z i m a .

Toj hod była wielmi ciężkaja zima; adpawia-dała saŭsim nazowam miesiacaŭ: śniežań byŭ śniežny, studzień — strašenna zimny, a luty byŭ „luty“, bo smaliŭ zimnym, wostrym wietram, jak ahniom.

Z samaj wosieni marozik skawaŭ ziamlu na bubien, a ludzi ŭtaptali, ukačali kołami i ŭtaŭkli darohi, jak tok. Tady paŭnočny wiecier — barej dźmuchaŭ na ŭsiu Bielaruś: pasypaŭsia drobny le-dzianny doždžyk; ziamla zrazu aślizła, ale zara ad maroziku źledziatleła, — dyk woś zrabiłasia taka-ja ślizhaŭka — haŭledź, što ludzi i koni walalisia i mnohija kalečylisia strašenna. Narešcie razhula-lasia bielarskaja miacieličica: bielaja pialonka lahła na ziamlu j pačala pušeć, hrubieć, i skora zraŭna-wała na paloch ŭzhorki z dalinami. Daŭšy maľuju pieradyšku, kab ludzi mahli aswoicca i prywikuć da zimy, miacieličica zahudziela iznoŭ: zaświštaŭ wlecier, zakrucuŭ pa paloch klubami śniehu i ras-chadziŭsia — razhulaŭsia... pierš miacieličicaj, pośle wichrom, a ŭrešcie buraj, aŭ zdawałasia, što i kan-ca jamu nia budzie!

Na Zamkawaj wulicy, u miastečku Zawalacy, sfarmawaŭsia doŭhi śniežny wał, jak by horny lan-cuh, pierarezany wuzkimi pierarywami i hlybokimi jarami. Daroha, što adwieku jšła Zamkawaj wuli-caj, ciapier zahubilaŭsia saŭsim: padarožniki pośle tajej bury daremna prabawali prabicca starym śla-cham — treba było wyciahiwać nazad sanki z koŭ-mi i šukać abjezdu. Daroha pajšla ŭ pročki: prah-nanaja z wulicy, tulałasia pa harodach i zahumieŭ-niach; časam pierakradałasia pamiež chat u mia-stečka, ale, napatkaŭšy niepasilnuju pieraškodu — hurbu śniehu, roŭnuju z chataj — zawaračywała iznoŭ na harody i, hetak bludziacy, aŭ kala żydoŭ-skaj bažnicy ŭwachodziła na rynek.

Chata staroha dziadźki, Alaksandry Matusewi-ča, była tak zawleżena śnieham, što ŭstaŭšy rana, haspadary nie mahli anijak wyleźci na dwor. Šča-ściem, wonkawyja dźwiery adčynialisia ŭ ślaredzinu

i drowy byli ŭ zapasie ŭ sieniach, dyk možna by-ło żyć.

— Prynias-ż ty, stary, wady: treba pamycca i jeści waryć, — skamandawała mužu staraja An-tola, jak źleźła z paścieli.

— Sama ty prynias-ż — adburknuŭ siardzita Alaksandra: — pahladzi, što na dware: światu Bo-żaha nia widać, nia čuwać...

Antola ŭskinuła na siabie niejki bałachon i pajšla nadwor, ale, — ledź adčyniła dźwiery — tak i achnuła i zahałasiła:

— A, Božačka moj, Božačka! heta-ż my pra-pali: nas tut nichto nia znajdzie j nichto nie para-tuje — my tut tak i pamrom i żywija zasypimsia. Što-ż my tut rabić budziem?

— Cicha ty, krykucha, papałochaješ dziaciej! Niachaj sabie śpiać; a ty słuchaj mianie i zara wa-ry jeści: pakul pamirać, pierš najadziomsia. — Alak-sandra staŭ kamandawać, jak pałkoŭnik.

— A skul-ža ja wady waźmu? — pytałasia Antola.

— Śnieh — nie piasok, zrobim i wadu.

Woś, zapaliŭšy ŭ piecy, pačali tapić śnieh: akazałasia, što na harščok wady treba byŭ piera-tapić wialiki achopak śniehu. Tak „narabili“ wady, nawaryli jeży i Alaksandra, paśniedaŭšy i nakuryŭ-šysia, pajšoŭ dłuhać u śniehu tunel. Najhorš było toje, što nia było kudy padzieć skapanaha śniehu: probawaŭ Alaksandra tapić śnieh haračaj wadoj, ale raschod byŭ wialiki, a karyść małaja.

— Musić wajna budzie, — kazaŭ dziadźka, wiarnuŭšysia z tunelu.

— Čamu, adkul ty znaješ? — pytałasia Antola.

— Bo i tahdy, jak ižoŭ prancuz na Maskwu, byli takija śniahi, marazy i miacieličy. Moŭ dzie-d pakazwaŭ, što prancuzy mierzili, bywała, jak muchi. Prybiažyć, kaža, taki prancuzik u chatu, a, kaža, — tonieŭki i chudzieŭki, jak rozačka, nožki prosta ptuśnyja, a sam čornieŭki jak žydzianiotka — ka-ža, zamachaje rukami, dy ŭsio niešta, jak paży-doŭsku: „Majste, majsiel! Fruja...“ a sam jak sia-dzić kala piecy nakortački, dyk i kaput!... Skolki ich hetak namarnawałasia! tolki adnaho našy muž-čyny adciarli śnieham, a baby niej-ak tam wychu-chali i adahreli. Jon pośle i ŭ łapciach chadziŭ i hawaryŭ panašamu: ja sam jaho kryšku pomniu. Našy baby znajšli jamu marmazelku i aŭanili, jak treba: woś hena Zoška Dajsiejka — jahonaja ŭnu-

ka, bo j jon nazywaŭsia, kaža, Dajsiej... Dziŭnaja reč, što żydoŭskaja hutarka padobna da prancuskaj i da ŭsich zahranicznych: tahdy żydy na wajnie do-bra zarabłali ad prancuzaŭ, bo našy nie mahli z imi zhawarycca, a żydy „her—her“ izhawaryłisia!

Tak razwažajućy z žonkaj i sam z sobaju, Alaksandra nakuryŭ poŭnuju chatu dymu. Ale tre-ba było dalej kapać tunel; dy rabota jšła niaspor-na: tolki padwiečar ubačyŭ Boży świat i wielmi dździwiŭsia, bo ŭwidzieŭ pierad sobaju Tamaša Pia-trowiča, katory raskopywaŭ śnieh na dźwie starany i prawodziŭ wializarny roŭ — kanawu prosta na jahonuju chatu.

— Dziakuj, susiedzie, za ratunak, a ja dumaŭ što prapadziom tut.

Alaksandra z radaści aj patros ruku Tamašu. I było za što dziakawać: hurba była roŭnaja z cha-taj i zawaliła ŭsio padworka; dyk woś Tamaš pra-cawaŭ tut z samaha rańnia. U siabie, praŭda, jon nia mieŭ wialikaj raboty, bo ani chata, ani budyn-ki nia byli krepka zawiejeny, ale ŭ Matusewičaŭ zaŭsiody zawlawała, a ciapier dyk i patym taho! Woś Tamaš pierš prakapaŭsia da ichnaha humna i chława; nakarmiŭ i napaiŭ byŭła, a pośle staŭ ratawać samych. Pryšłosia jamu pracawać adnamu, bo susiedzi żyli woddal i koŭny mieŭ dości raboty kala swaich budynkaŭ. Tut Matusewič z Piatrowi-čam pataptalisia, pačali i padziwiliŭsia z zimy i sa śniehu, dy pajšli damoŭ, bo užo źwiečareła. Alak-sandra, zhorbiŭšysia i stohnuŭ, paskrabaŭsia praz tunel nazad da chaty. A inšyja i saŭsim nia wyla-zili na dwor: bałazie kamora była na miejscy, a śnieh nawučylisia pierahaniać na wadu; dy zre-šta — sieni byli wialikija...

A studzień byŭ jašče horšy: praŭda, miacie-ličica ścichała, śnieh ulohsia, zrabiłasia charoŭšaja sannaja, ale ad Kalad pašli traskučyja marozy. Samyja najstarejšyja ludzi nia pomnili takich ma-rozaŭ. Na dware zajmała duch čaławieku; ścinałasia wada ŭ wladry, pakul baba niešla sa studni; dyj skora i ŭ studniach pawymiarzale. Treba było biehać pa wadu aŭ da Wałacanki, sto pry takich marozach i hlybokich śniehoch nia było sprawaj zawidnaj. Dyk po wadu chadziłi najčasćiej muž-čyny.

Najhoršy adnak-ža byŭ luty: da marozaŭ da-łučylisia častyja bury; iznoŭ papsawalisia darohi, — choć ty z chaty nia wylaŭ! Uzdymalisia takija mia-

żanaj parasiacinaj. Bačka pačaju syna bić i nadtaż mocna za hetki hrech. Bo byu wialiki zababon u Kitajcau jeści piechanuju parasiacina. Jak jon śmieć naruśc heny stary zababon u narodzie Kitajskim! Ale chutka susiedzi ab usim hetym dawiedalisia i kali ū ich świni parasilisia, to jany sumysłu chlawy swaje padpaliwali, kab pośle prabawać piechanaj parasiaciny. I hetak pamaleńku ūsie Kitajcy pośle prywykli da świnych piačonkaŭ. Ci heta ūsie było praŭdaj, ci nie — małaja sprawa. Ale hety przykład pakazywa nam wielmi dobra ūsiu siłu ludzkoŭ zababonu.

Naš bielaruski zababon, kab tolki malicca papolsku, abo parasiejsku, a nikoli pabielaruskę, jość krychu podobny da henaha kitajskaha zababonu. My bielarusy, doŭhimi wiakami żyli to z rasiejcami, to z palakami. My nahladalisia i prysłuchwalisia, jak henya našy susiedzi malilisia. Uhladajućsia na ludziej, my pakryśie zabywalisia pabielaruskę malicca. Čas prachodziu i nam ciapier zdajecca, što malicca možna tolki papolsku, abo parasiejsku, ale nijak i nikoli pabielaruskę. Hetkija paradki ū nas ciapier na Bielarusi inačaj nazwać nia možna, jak tolki adzin wialiki babski zababon. Bo Ź my ūsie dobra wiedajem, što nam pabielaruskę malicca možna i na't treba. Na duży mnie robicca niejak dziuna i sumna i žalasna, kali ja baču, što my bielarusy, u dwacatym wieku, jaśće dahetul majem u narodzie hetaki wialiki i škodny naš babski zababon, što my nia molimsia pabielaruskę. Dla nas Bielarusau nastupiła wialikaja para ciapieraka pračnucca i atraścisia choć z hetaha zababonu, a tady braccy da čystku i ad druhich jaśće bolšych zababonaŭ u našym narodzie.

W. D.—a.

Centralny Urad Biel. Instytutu H. i Kult. pawiedamlaje ūsiech siabroŭ, što jość NOWYJA ZNAČKI INSTYTUTU ū canie 50 hr. za štukę z pierasytkaj (pry bolšaj kolkaści). Wypiswajuć znački, treba prysłać broŭy ū Centralu Instytutu, (Zawalnaja 1), pawiedamlajućy adnačasna, skolkim značkoŭ wysłać mužčynskich, a skolkim žanočych (žanočyja z špil-kaj, jak broška).

Da wiedama haładajućych

Kamisija Pomačy Haładajućym Bielarusam pry redakcyi „Samapomač“ pradoŭżyła pryjmo umotywanym i pačwierdżanym (hladzi kamunikat Komisiji ū „Bielaruskaj Krynicy“ Nr. 22) prośbaŭ ab dapamozie da dnia 15 čerwienia 1934 h.

(—) J. Paźniak (—) A. Stepowič
Staršynia Komisiji Sekretar.
Wilnia 3.VI 1934 h.

Z gazet.

Čym jany zajmajuca.

„Ślach Moładzi“ (5 (65) siol. h.) u artykule „Bielarus pawinten pracawać pieradusim dla Bielarusi“, padaje cikawija wiestki ab „pracy“ adnej nibyto bielaruskaj studenckaj arhanizacyi. Dziela taho, što syrejšaje hramadziastwa pawinna wiedać ab hensj „pracy“, cikawiejšaje miesca z uspomnienaha artykulu źmiaščajem tut dasłoŭna.

„Korporacyja „Skarynija“ — čytajem tam — dziakujućy swajej orjentacyi na Polšč, maje dostup da wučnioŭskaje bielaruskaje moładzi, siarod katoraj, zamiest pahłyblafnia bielaruskaha ducha, prawodzić toje, što siarod polskaje moładzirobić „Lehjon Młodych“, a imienna — zakładać „Straż Przedni“, jakoj apiakujecca polski ūrad i metaj jakoj jość hadawańnie dobrych piśudžykaŭ. U Wil. b. Bielaruskaj Himnazii „Straż Przedni“ załażyli Müller i inšyja siabry „Skarynii“: — jasna, što jana wiaździe bielaruskiju moładź u toj ci inšy sposab da spolonizawannia.

Pieršaj pracaj publičnaj „Straży Przedniaj“ Wil. Biel Himnazii źjoŭlajecca, nie blaz pomačy „Skarynčykaŭ“, pierakład z polskaje mowy na bielaruskiju kniżycy ab Marš. J. Piłsudskim, jakaja niadaŭna wyšla ū Wilni. Fakthety wymoŭna samzasiabiehawora.

Dalej, siabry „Skarynii“ witajuć polonizatarau bielaruskaje wioski i li-čać heta sabie za honar. Było heta 25.III.1934 h. ū Wilni, u Małoj Miestawaj zali, dzie siabra „Skarynii“ Kałodka žumna (i papolskul — Z.) witaŭ „Zjazd Kół Młodzieży Wiejskiej ziemi Wileńskiej“.

Znajem jaśće da taho haduncoŭ „Skarynii“, jakija siabie ūwrażajuć za „polaków białoruskiego pochodzenia.“ Hetaha jaśće świet nikoli nia čuŭ, a „Skarynija“ adnak takich uzhadawała“.

Nu j dakacilisia!

Z.

Z Bałtyckaha ū Čornaje mora praz Bielarus

Hazety padajuć wiestku, što Bielaruskaja Akademia Nawuk u Mien-sku wyznačyła spasiarod siabie komisiju dziela geolohičnaha abśledawań-

nia basejnaŭ rek Zach. Dźwiny, Bielarezy i Łowaci, z metaj pabudawań-nia tut kanału, jaki lučyŭ-by wodnym ślacham Bałtyckaje mora z Čornym.

Nacyjanalistyčnyja arhanizacyi ū Radawaj Bielarusi.

Hazeta „Русское Слово“ padaje: U Sawieckaj Bielarusi kamunistyčnyja ūłady wykryli nacyjanalistyčnuju arhanizacyju. Heta arhanizacyja mieła swaje addzieły wa ūsiech haradoch Uschod-niaj Bielarusi. Centr arhanizacyi byu u Miensku. Kamunisty wykryli hetu arhanizacyju podstupam, pry pomačy prawakatarau. Z pryčyny hetaj adby-lisia wa ūsiej Sawieckaj Bielarusi masawyja aryšty. U Miensku aryštalali kala sotni čaławiek; aryštoŭwajuć stu-

dentaŭ i siabraŭ Kompartyi. U Miens-kie G.P.U. dakanała surowaj rewizii, padčas jakoj byccam znojdzieny śpis addziełaŭ hetaj tajnaj arhanizacyi. Kolkariystawanych ludziej, — hazeta nie padaje, wyjeśniajućy, što sawieckaja ūlada hety fakt trymaje ū wialikim sakrecie, pry čym aryštoŭwuje nawet i za hutarki, haniačyja paustancaŭ.

Aryštoŭwajuć zapadozranym u hetaj sprawie starejšych i moładź — ad 50 da 18 hadoŭ.

Pašla wybaraŭ u haradzkija rady ū Zachodniaj Bielarusi.

Wybary ū haradzkija samaŭrady ū h. zw. prawincyjanalnym miasteč-kach wa ūsiej Polščy i ū našym Krai adbylisia ū niadzielu 27 traŭnia s. h. Aficyjalnaje polskaje presawaje ahien-stwa „PAT“, apawiaščajućy ab wyni-kach wybaraŭ u našym Krai, asabliwa ū Nawahradčynie, śpiarša padała i nacyjanalny skład radnych. Pašla ad-nak polskaja presa ab hetym zamoŭkła.

Woś-ža, jak nas informujuć našy korespondenty, adziny front „Komite-tu Obywatelskiego Bloku Gospodarče-go“ — heta Be-Be-kaŭskija „potiom-

kinskija dieriewni“. Bo faktyčna spra-wa pradstaŭlajecca inakš; przykładam hetak: miastečka N — 12 radnych. Hałasawańnia nia było. Haspadarčy Blok zabiraje ūsie mandaty biez kon-kurencyi. U rezultacie ū haradzkuju radu ūwachodzić: 6 żydoŭ sionistaŭ, 4 bielarusoŭ nacyjanalistaŭ, 1 polski endek i 1 sapraŭdny be-bek.

Hetak prajšli wybary ū Nawahrad-čynie, dzie nia było hałasawańnia, he-tak mienš-bolš i tam, dzie byli biela-ruskija śpiski, wystaŭlenyja asobna.

Pašla dziaŭžaŭnaha pierawarotu ū Łatwii.

Pašla dziaŭžaŭnaha pierawarotu ū Łatwii nastupiła źmiena i ū adnosi-nach da nacyjanalnych mienšasćiaŭ.

Nowy ūrad, idućy za kličam swaj-ho staršyni Ulmanisa, što „Łatwija dla Łatyšoŭ“, skasawaŭ školnija addzieły nacyjanalnych mienšasćiaŭ pry mini-sterstwie aświety; staršyniu bielaruskaha addziełu hram. Pihuleŭskaha aryš-tawaŭ i hety addzieł, razam z inšymi, ūklučyŭ u ahułny školny departament

Kiraŭnikom hetaha departamentu naz-načany dasiulešni dyrektar dziaŭžaŭ-naj bielaruskaj himnazii ū Dźwinsku ks. Čamans, łatyš.

Polskaja nacyjanalistyčnaja presa ūžo kryčyć ratunku ū strachu, kab nacyjanalistyčny łatwijski ūrad nie paŭstrymaŭ razhonu dziejaści pol-skaj tam arhanizacyi, jakaja robiacy swaju rabotu apalačywaŭ i bielarusoŭ katalikoŭ.

Japonija źbirajecca wajawać.

U 1935 h. kančajecca termin dahawo-ru miż Japonijaj, Anhlijaj i Amerykaj, jaki ūstanaŭlaŭ dasiulešnja zbrojnyja siły hetych dziaŭžaŭ na mory. Ciapier

Japonija damahajecca pabolšafnia ja-je marskoj siły. Widać, źbirajecca wa-jawać.

cielicy, što na Hramnicy (takoje waźnaje świate!) ledź para miastačkowych babulak dalezła da kaś cioła. Hanula Jakubicha ūsiožtyki dajšła, ale jdućy z kaścioła z nowaj hramnicaj, ledź dušoj nie zahawieła. Ledź pośle adciorał śnieham admarožanyja ruki i nohi. Tolki Tamaš Piatrowič, zakaliŭšysia z moładu, nie bajaŭsia marozu: jon i wadu nasiŭ, i bydła dahladaŭ i ū młyn ježdziŭ, i nikoli jamu ničoha nijakaha nie zdarasiasia, — tolki kuryŭ tahdy krapčej, bo kazaŭ — ad hetaha ciaplej robicca. Užo ciapier i Maryla nie zaliała mužza za papiarosy.

Hałodnyja waŭki stali padbiracca pad Zawa-łaku i pužać pałachliwych. Skora adnak i samyja śmiełyja stali bajacca, jak waŭki zahryźli na daro-zie zabruščaha dzieda, a pośle kania i żyda, što wioz sieladcy z Murawanki; a pośle ūziali z Zam-kawaj wulicy dwuch sabak. Druhija ludzi kazali, što nie adnaho żyda, ale „cełych piać.“ A Antola Matusewičyha, Alaksandra ŭronka, hawaryła: „Maje mileńkija, užo musić budzie kaniec świetu, bo, jak my wiedajem, waŭki piać żydoŭ zarezali. A skolkim było jaśće, jak my nia wiedajem, dyk i saŭsim niama wiedama?“

Suchi tresk pokajućych biarwieńniaŭ napaŭ-niaŭ žacham małych žeužykaŭ, što doŭhimi zima-wymi wiečarami tulilisia da piecy. Ciopłaja pieć, a pry joj tak nazywanaja „lažanka“ — heta zimo-ju najmilejšaja dabradzieja i adziny ratunek na Bielarusi. Tam doŭhimi wiečarami baby i dziaŭča-ty wladuć ručnuju rabotu, dzieci hulajuć i śpiać. Tam plajuca našy staradaŭnyja bielaruskija pieś-ni, katorych krasa i pryhožaść pierawyšaje ūsie nawamodnaje i nalotnaje. Tam budzicca ū dzieciej pieršaja cikawaść i fantazija: jak z rukawa sypiac-ca daścipnyja žarty, cikawija zahadki, wiasiołtja, ci žalosnyja, abo nawet strašnyja baśni. Tam ūlaś-nie Wincus, pranlaty strašennaj postacaj waŭkała-ka, ci waŭkaluda, ci miadźwiedzia z žaleznyimi pa-zurami, bredziŭ (ščaciŭ) uwa śnie, zrywaŭsia ūnočy z paścici, kryčaŭ, ci plakaŭ, abo cełuju noć śmia-jaŭsia, bačućy praz son, jak bałamuciŭsia durny Janka z razumnymi bratami. A ciotka Maryla ūmie-ła bajać wielmi cikawa: bywała, jak paćnie, dyk i pieŭni propiajuć, a jana skončyć nia moža. Win-cus tak lubiŭ słuhać baśni, što zabywaŭsia ab wiečery, i ab hulni, i ab śnie, i ab usim na świcie.

A maroz traščeŭ dalej, a dzieci ličyli lysych. Bo treba wiedać, što na dwanacatym lysym ma-

roz musiŭ zdacca. Adnak trudna było znaćci dwa-naccać saŭsim lysych. Skolki, bywała, lysyja praz zimu nacierpiacal bo ličyli ich čuć nia kožny dzień i ū kožnaj chaćce. „Arhanisty lysy — ma-roz tres!“ — pačynaŭ Wincus, ale nia moh daličycca i da dziesiaci i durnaja Wikta wiedała, što arha-nisty lysy i što dziadźka Alaksandra Matusewič tak-ža lysy, ale ūžo dalej abrywałasja. A Kastus Jure-wič naličaŭ poŭny tuzien: tolki Ź wielmi śpiašaŭsia i niekatorych lysych loŭka ūstaŭlaŭ pa dwa, abo i pa try razy, abo nawet i kudłatych przyličaŭ da lysych, kab tolki na swaim pastawić Adzin raz przyličyŭ da lysych i ciotku Antolu — prosta joj ū wočy, bo jakraz przyjšła tahdy ū hości. „Ach ty, biazstydniki! — kryčała Antola: — Boha ty nie bałš-sia. Pačakaj ty: skažu ja bačku.“ — „Ciotka, mileńkaja, daruj! — prasiŭ Kastus! — ja pamylili-sia. Ale ja dumaŭ, što ciotka i sapraŭdy kryšku lysaja.“ Heta ūžo pierajšlo praz mieru: Antola tak rassstroŭlasia, što aź zapłakała Umiašałasja ū heta samaje Maryla: przykazała Kastusiu pacaławać ciot-ku ū ruku i pastawiła biazstydnika na kaleni. Kas-tus pierš zapłakaŭ, a pośle zaśmiajaŭsia. A ūstaŭszy z kaleniaŭ skazaŭ: „Ciotka Antola ūsiožtyki lysaja!“

A maroz traščeŭ i traščeŭ. Pierastali dzieci lysych ličyć, bo woś padychodziła lutaja biada pad chatu i leźła ū samuju nawat chatu — brakawała ū chatach droŭ: pieć styhła, zub na zub nie papa-daŭ... dzieci, pasinleŭszy, siadzieli ū kažuchoch na piecy i nie mahli sahracca. Na't užo i dziadźka-hoład staŭ zakradacca ū miastečka: nawet niekato-ryja bahaciejšyja haspadary, što mieli koniaŭ i da-woli zbožża, siadzieli ū zimnych chatach i biaz chleba. U spakajniejšuju pahodu młyn byli zawa-leny ziarniom, ale brakawała wady. U zamkawym młynie, katory zaŭsiody byŭ bahaty na wadu, čech „Pstrykun“ padniŭ płatu za moliwa: miaščanie klali jaho na čym świet stacić, klali, ale małoli i jaśće dziakawali Bohu i Pstrykun, bo „hoład — nia ciotka“. Usie ūzdychali da wiasny, ale wiasna wielmi apaźniłasja.

Hanulina i Marylina skoła, z pryčyny wostraj zimy, pierarywałasja niekalki rezoŭ. Biada zahla-dała i ū ichnuju chatu, a maroz taksama zakradaŭ-sia za pieć. Tolki-ž Tamaš baraniŭsia stojka, jak čaławiek zapaśliwy, doŭha zmahaŭsia z marozam: mieŭ zaŭsiody z wosleni wieliki zapas pukoŭ i aleš-niku. Adnak sioteta ledź daciahnuŭ da zapustaŭ: a

tut maroz z miacielicaj nia wypuskaŭ čaławieka z chaty, dyk koŭ u Tamaša byŭ z wosleni pradadzie-ny. Pryšlosia spalić uwiś płot ad wulicy. A pośle mahutnyja plecy Tamaša pieramahli niedastatak, choć kazionny les pačynaŭsia za try wiarsty ad miastečka.

Z chlebam taksama było trudnawata, dyk i Wincusiu przyšlosia dobrańka spaścicca. Pahladała na jaho Hanula z trywahaju ū sercy: hładziła i pia-ćciła, ale chłapiec cianieŭ, bialeŭ i sochnuŭ. Radzi-łasja Hanula ū Maryli: ci nia dać chłapcu ū Wiali-kim Poście jeści z małakom? Ale Maryla prosta ūzburyłasja na heta: „Stydejsia, kazała, ab hetym hawaryć, taki ūžo wialiki chłapiec — moža wypa-ćcić, kali zachoča!“ I Wincus paścicu „suchim pa-stom“, bo takija čwiordyja zakony z dzieda-pradzieła panawali tady na Bielarusi. Nia tak adnak-ža ciapleŭ chłapiec ad pastou, jak ad choładaŭ, katoraha wielmi bajaŭsia. U hoładzie namahaŭ sa-bie chlebam, z katorym nikoli nie razlučaŭsia, a pośle — bulbačkaj, jak chleba nia stała; a ū cho-ładzie hreŭsia kažuškom, z katotym prosta zrośsia, — ale ciapier i kažušok nie pamahaŭ.

I saŭsim heta niadaŭnyja časy, ale aź nia wlierycca...

Nikoli wiasna nia była tak pažadana, jak u hetym niaščasnym hodzie, i nikoli jana tak nie paźniłasja. Adnak-ža woś narećcie zima pačala nia-dužać: užo ad pačatku sakawika pačala pacieć i plakać, a na św. Kazimiera tak zaświaciła jasnaŭe soniejka i tak łaskawa zaśmiajałasja, što ūsie ska-zali: „wiasna idzie, wiasna budzie!“ Adnak-ža zima jaśće doŭha nie zdawałasja: jaśće časam traščeła pa nočach marcowym marozikam, dy ranicaj pad-sypała śniažkom, a nawet raz, razhulaŭšysia, wy-puściła z-za pazuchi apoŭniuju marcowuju miacie-licu: sypała śnieham, pośle biełymi krupami, a na-rećcie daždžom, bo ūžo wyčarpała ūsie zimowyja zapasy... Paŭdzionnaje sonca židała uwiś raniešni śniažok; zima plakała ūsimi strechami, ūsimi hoły-mi hałuziami na sumnych drewach: ślozy lilisia cur-kom i... zima zdałasja. Užo nawet warony karkali na jeiny adchod; saroiki kiwali joj doŭhimi chwa-stami, śpaki świstali na jaje i dżynili. A jak zaŭ-ranki poŭnym choram zapajali hymn wiaś nie, hymn radaści i pieramohi, zima pačala ūciakać z cełym bahažom — z marozam, z lodam i sa śnieham — i nihto jaje nie žaleŭ.

Roznyja wiestki.

Z UKRAINSKAHA ŽYĆCIA.

Padziei ũ Zbaražynie. U Zbaražskim paw.(Haliččyna) dnia 23 traŭnia sioleta padčas kananičnaj wzytacyi biskupa a. Iwana Bučki zdaryŭsia sumny wypadak, jak i polskija hazety apiswajuć hetak:

„Kananičnaja wzytacyja biskupa a. Bučki trywaje ũ Tarnopalskim wajawodztwie ad 18 traŭnia s. h. Dnia 23 traŭnia sialanskaja banderyja (koŭnica — red.), što asystawala biskupu ad siała da siała, abkidała kamieŭnia-mi miascowaha kamandanta KOP-u. Šwadron KOP-u, chutka nadbiehšy, u abaronie aficera swajho kamandanta, razahnaŭ banderyju“.

Hetak apiswajuć henaje zdareńnie polskija hazety.

Ukrainskija hazety padajućy pieradruk z polskich hazet u hetaj sprawie, dadajuć, što palicyja i žandarmeryja ũ Zbaražskim paw. prawodzić rewizii i śledztwa.

Z POLŠČY.

Sialanskaje ŭwiata. Polskija „chłopskija“ partyi Siomuchu wybrali za ŭwiata hetak zwanaje „Ludowe“. U henaje ŭwiata nazwanyja partyi, taksama jak socyjalisty i ahaŭlam rabotniki 1 traŭnia, demonstrujuć swaju salidarnaść. Sioleta henaje „ludowaje“ ŭwiata ũ ŭwiatki Siomuchi adbyłosia dawoli paważna. Demonstrantaŭ naličwajuć na dziesiatki tysiać.

Hetyja partyi, što ładzić na Siomuchu demonstracyi, da Be Be nie naležać i adnosiacca da jaho wielmi niaprychilna.

Dastaŭ raka. Hazety padajuć, što sučasny paleski, a prad tym nawahradzki wajawoda paŭkoŭnik Kostek-Biernacki dastaŭ na hod zwalnienie z wojska, dzieła taho, što zachwareŭ na raka.

Staryja 20-cizłotki z dataj 1 sakaŭnika 1926 h. i 1 wieraśnia 1929 h. buduć prymacca tolki da dnia 30 čerwienia siol. h. Ad hetaha dnia nazwanyja banknoty traciać siłu.

Z ZAHRANICY.

Saara. Saara — heta niewialikaja abšaram, ale bahataja kraina, na hranicy pamiž Niamieččynaj i Francyjaj. Niasielnictwa tam skrož niamieckaje. Ale Francyja pašla sušwetnaj wajny dabiłasia taho, što abšar Saary da 1935 h. byŭ addany pad uprawu Lih Narodaŭ. Ab tym-ža, kudy zachocha miascowaje niasielnictwa naležać pašla 1935 h., maje wyrašć hałasawańnie. Woš-ža Francyja damahajeca, kab Niamieččyna zahwarantawała amnestyju ũsim žycharam Saary, kali-b jaje pašla plebiscytu pryłučyli da Niamieččyny i tolki tady zhadžajeca na wyznačenie terminu samoha plebiscytu (hałasawańnia). Niamieččyna damahajeca wyznačenie plebiscytu biaz nijakich harancyjaŭ. Ušo heta razam uziataje wielmi dražnić adnych i druhich, a jość hałas ũžo, što „Saara — heta bočka porachu“.

Niadaŭna tam u kapalniach wuhla pakrali wažnyja dakumanty. Z pryčyny hetaj francuskaja presa damahajeca zaniaćcia Saary francuskim wojskam. Słowam, tam spor nie maŭ i maje jon wyrašćca plebiscytam hałasawańniem.

Zajšli ũ nierat — ni ũžad ni ũpierad. Hetak možna było-b scharakteryzawać pałaženie na hetak zwanaj konferencyi razbrajeńnia, jakaja hetymi jakraz dniami „radzić“ ũ Żenewie. Uša biada ũ tym, što na hetaj konferencyi kožny chacieŭ-by razbroić susieda, a sam — jašče bolš uzbroidca. Mnoha chłopatu sučasnaj „razbrojnaj“ konferencyi narabiŭ i sawiecki kamisar Litwinaŭ, jak i padaŭ swoj prajekt „umiratwareńnia“, jak i zwodzicca ũ kancy kancoŭ da taho, kab Sawiety mahli mieć zapeŭnienuju pomoć z Eŭropy, na wypadak kali im (bałšawikom) staniecca za horača z boku Japonii, Kitaju i naehŭl na ũschodzie. A da hetaha idzie...

Pahadziliŭsia mitrapality rasiejska prawasłaŭnaj carkwy na emihracyi — Antonij (u Bielhradzie) i Jewlohi (u Paryży). Sprečka pamiž imi ũ swaim časie pierajšla nawat da anafiemy, a

ušio za toje, što Jewlohi na niejki čas byŭ padparadkawaŭšysia maskoŭskamu „mjestoblustitielu“ Sierhiju, a Antonij hetkaje padparadkawańnie adkinuŭ. Čapier Jewlohi pryznaŭ prawilnym stanowišča mitr. Antonija i chutka chiba buduć zwolnieny ad anafiemy. — Za ũsim hetym stajać mamenty palityčnyja, ab katorych tymčasam nie haworycca.

Z KRAJU.

Skupliwać koni ũ wojska buduć u Ašmianie 9 i 10 lipienia. Pryhodnyja da hetaha koni (lehčanyja) i kabyly ad 3-ch hadoŭ ad 6-ch hadoŭ i nie starejšyja 6—8 hadoŭ. Na torh adnak buduć dapaščany tolki tyja koni, jakich abhledzić komisija napierad. Heta komisija ũ roznych punktach Kraju pačala ũžo swaju pracu.

Archeolohičnyja raskopki ũ Zašwiru. Zašwir — niewialikaje miastečka palożanaje na bierazie wiadamaha woziera Šwir, ad jakoha atrymała i swoj nazoŭ. U apošnich dnjach m-ca traŭnia siol. h. Zašwir zasłyŭ z taho, što pry raskopcy kurhanaŭ, palożanych pamiž samym miastečkam i wozieram, byli znojdzienyja wielmi cennyja dla nawuki astatki pa kurhannych mohilkach. U kurhanoch znachodziasca hraby padwojnyje: palenyja i škietelowyja. Pradmiety znojdzienyja pry hraboch pakazwajuć, što naležać jany da VII—XII wiakoŭ. Pamiž inšym znojdzieny tut niekalki čekanaŭ, nažoŭ, bronzawych branzaletaŭ, zapinki i... rybackaja snaść.

Hetkich i padobnych kurhanaŭ na abšary Wilenščyny i Nawahradčyny naličwajuć kela 200. Rejestruje ich byccam Archeolohičny Muzej pry Wilenskim Uniwersytecie, ale ušo znojdzienaje pry raskopkach, kali tolki maje jakujuś wartaść, adsyłajuć čamuści... u Wařawu. — Kali-ž končycca heta „apička“ nad našym Krajem? A bylo-b ũžo jeje chiba dosyć.

Z WILNI.

Biełaruskaja pieśnia praz Wilenskaje radyjo. U aŭtorak 12 h. m. a hadz. 5 min. 15 paabiedzie z Wilenskaha radyja buduće nadawacca kancert biełaruskaj pieśni pad kiraŭnictwam wiadamaha rehienta Ryhora Šyrmu.

Prahrama kancertu nastupnaja:

- 1) „Dy lacieli husańki,“ (Wiasielnaja), harm. L. Rehoŭskaha.
- 2) „Zialon haj,“ (W.—Hrynki, Waŭkawyskaha pawietu). Harm. K. Hałkoŭskaha.
- 3) „Ci świet, ci świtaje,“ harm. K. Hałkoŭskaha.
- 4) „Dy chto, dy chto pa ciomnym lesie hukaje,“ (Wiasielnaja, stracie. Wialejski paw.), harm. K. Hałkoŭskaha.
- 5) „A ũ lesie, lesie,“ (Walačobnaje), harm. Nikol'skaha.
- 6) „Pirapiołka,“ (Žniŭnaja, Dzišniŭn. p.), A. Hrečaniŭna.
- 7) „Oj-pjana ja, pjana,“ (w. Strašawa, kala Haradka Bielastockaha), harm. H. Hałkoŭskaha.
- 8) „Oj daj-ža, Boža,“ (w. Šakuny, Pružanskaha paw. harm. K. Hałkoŭskaha).
- 9) „Išoŭ rajok,“ (Dažynki, Dzišniŭn. paw.) harm. Hrečaniŭna.
- 10) „Nia stoj kalina,“ harm. M. Rawienskaha.

Świata pieśni. U min. niadzieu 3. h. m. ũ Wilni było naładžana „Świata pieśni“ Na publičnych wystupleńniach niekalkich peasobnych i spaličanych choroŭ, naturalna, pierawadžali pieśni polskija, ale najbolš badaŭ ũsim padabalaŭsia naša biełaruskaja „Lawontcha“, nažał — papsawanaŭ ũ wymowie.

Padziaka.

Centralny Urad Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury hetym wyražaje swaju padziaku hram. M. Pieciukiewiču za takija rečy, achwiarawanyja im u muzej BIHIK:

1. Piačatka „Rada Słuččyny Biełaruskaj Narodnaj Respubliki“.
2. Piačatka: „Blok Wyborczy Mniejszości Narodowych w Polsce“.
3. Piačatka: „Biełaruskij Centralny Ab'jadnany Wybarny Kamitet“.
4. Ručnik starawierski z Braślauščyny.
5. Rukawicy z Braślauščyny.
6. Pajas z Balbinawa ũ Łatwi,

Polskija „kulturtregiery“ ziemiarnobstwa i šwinawodztwa ũ Zach. Biełarusi.

Wialejski paw. Usialak polskaja palityka padychodzić da našaha sialanskaha narodu, kab abminuŭšy biełaruskiju intelihiencyju, addzialisja ad narodu i hetak zabrać pad swajo wylučnaje kiraŭnictwa sialanskaje niasielnictwa Kraju. Padychodziasca da našaha narodu, polskija „kulturtregiery“ chwalecca polskaj kulturaj, polskaj tradycyjnej tolerancyjaj, nu i swajoj biezhraničnaj „dabraty“. Jany ũściłaj čwierdziać, što jany i tolki jany adny pryniešli i niasuć biełaruskam kulturu.

Praŭda, jany zanađa starajucca pryščapić biełaruskamu sialanstwu swaju kulturu. Ale-ž i našaje sialanstwa nia dzikaje plemia, a ũ niekatorych halinach maje wyšejšuju kulturu ad hetych „kulturtregieraŭ“.

Pany „kulturtregiery“ prapotywujuć čapier ściažynku da biełaruskaj dušy praz ziemiarnobstwa; zakładajuć „kułki rolničyja“ i tam wučać haspadaryć i šwiniej hadawać. Ale i hetaj darohaj dabicca da dušy biełaruskaha sialanstwa nia mohuć, bo na pieršym ustupie ašmiasajucca. Prykładaŭ doŭha šukać nia treba, jany časta i husta bywajuć. Woš dwa apošnja z adnaje tolki wakolicy.

U siało Zadubieńnie, Krywickaj hm. niejak z wiasny pryjechali „kulturtregiery“ zakładać „kułko rolniče“ Adzin kazaŭ, što jon aŭz niejki wawadzkij instruktar ci inspektor ziemiarnobstwa, a druhij pryznawaŭsia, što jon ahranom. Sialanie zacikawiliŭsia, zyjšliŭsia i chacieli pačuć radu, jak lepš arać, dzie, što, kali i jak siejać. Ale „kulturtregiery“ ab hetym musić i hawaryć nia ũmiejuć; jany hawaryli ab Polščy, ab „žondzie“, pra čynoŭnikaŭ i radzili brać przykłady z żydoŭ. Pry hetym nahawarwali, kab zasnawać u hetaj wioscy „kułka“. Praŭda, zdajecca zasnawali, ale z jaho nikomu karyści nijakaj.

Druhoje zdareńnie było ũ wioscy Jackawicach, Budšaŭskaj hm. Tam pan wučyciel zasnawaŭ „kułka rolniče“ i chacieŭ zaniacca šwinahadoŭlaj. U „kułka“ kupili zamieŭt šwinki parsiučka (bo nie paznali kuplajućy), kupili dla hetaj parsiučka-šwinki ũ aptecy lakerstwa, kab jon-jana pašpiala być „macionaj“, zamowili reprodktara, z haspadarom katoraha i druhimi siabrami „kułka“ padzialiliŭsia budućymi parasiatem i čakali rezultataŭ. Ale hetych rezultataŭ nia było. Tady pačali dašukwacca pryčyny i jaje znašli: — kuplenaja na rasplod šwinka nia była šwinkaj, bo heta byŭ nutrančyk — parsiučok.

Bywajuć pamylki i na ich naš sialanin wialikaj ũwahi nie zwaročwaje, ale kali ũ „kułku rolničym“ nia mohuć adroźnić parsiučka ad šwinki, dyk z hetaha biełaruskaha wioska śmiejacca.

Dyk woš chto i woš jak u biełaruskich siolach „šyryć“ ziemiarnobskuju kulturu. A biełaruskija ahranomy biez pracy.

Sprawaj pašyrańnia ziemiarnobskaj kultury pawinny zaniacca biełaruskija fachowcy, bo čužyncy, nia wiedajuć warunkaŭ i nia znajuć psychiki našaha sialanstwa, swaimi niazručnymi padychodami da sprawy ašmiasajajuć i samuju sprawu. Sielanin.

Ab našym жыццi.

Морач, Нясвіскага пав. Вялізарная наша вёска, мае больш 200 хат, жыхароў каля 2000 асоб, жывецца ў нашай вёсцы вельмі дрэнна. Гаспадарачкі дробныя: мала нават і такіх гаспадарчак, што маюць па 3 з палавінай дзесяцінаў

7. Pajas z Wałožynskaha pawietu
8. Fihurka dzierawianaŭ (narodnaja ražba).
9. Stary dakumant na perhaminie.
10. Kniška metryčnaja z XVIII stahodździa.
11. 3 pradmiety hančarskaha wyrabu.
12. Etnohrafičnyja fatahrafii.

Pišmy z wioski.

зямлі, ёсьць такія, што і пабудавання няма дзе, ёсьць сем'і і беззямельныя.

Упярод, як былі заробкі, ды можна было пасьвіць скаціну ў лесе і мела наша вёска вялікі сэрвітут, сяк-так жылося. Цяпер заробкаў няма ніякіх, пасьвіць скаціну па лесе забаранілі, а сэрвітут зьліквідавалі, за што трэба выплачваць, дык стварылася такое палажэньне, што хоць жывы ўзямлю лезь.

Ня глядзячы нім ўсё гэта, сэжэстратары за падаткі цягнуць усё, што толькі можна. Паліцыя надта зорка сьлядзіць, каб ня было „беспарадкаў“; ходзіць па вёсцы, да ўсяго прыглядаецца, выпытвае і аб усім усё піша і піша. Суд спогсудзіць за „кражу“ дроў у лесе, а свайго лесу ў нас няма. Даюцца моцна нам у знакі і пагранічнікі.

Морачанскі.

Сялянская цяжба.

Дзя т л а в а, Няваградзкага пав. Прышла вясна, а з ёй і страшная галеча ў сялянскім жыцці, Неда-род летаŭні пазбавіў многіх сялян сёлета і насеньня. На давяршэньне гэтай галіты сыплюцца з „ужэнду“ наказы плаціць падаткі, а пасля і „упомненні“, за якія сэжэстратары апрача падаткаў зыскаваюць па паўтара злата.

Сяляне падаткаў і за „упомненні“ плаціць ня маюць чым, дык сэжэстратары апісваюць што могуць выстаўляюць на ліцытацыю. Бываюць і такія здарэньні, што хочучы зыскаваць падаткі паўторна, а як селянін тычне пад нос квіт, што заплаціў падатак, дык тады тлумачаць віной канцэлярскай недакладнасьці. Дык сяляне, хавайце і беражце квіты.

Разам з гэтым усім шырыцца ў нас і крадзеж. Паліцыя зладзеяў ніяк злавіль ня можа. А крадуць дык амаль кожную ноч; крадуць усё, што папала: сала, хлеб, палатно і г. п.

Гэнае сумнае зьявішча паказвае, што народ упадае моральна і жыццё ў краі заходзіць у нейкі сыляпы і цёмны зьвулак. Дзеля гэтага трэба больш свабоды і прастору для сьвятла, каб спыніць сваболю цемры і бяспраўя.

Сьлёзнавокі.

Шукае новай „ор'ентацыі“ ці манэўруе?

У „Бел. Працы“ № 5 у арт. „І да полёнафільства трэба падходзіць ідэйна“, спатыкаем гэткую зацёмку: Вельмі характэрна, што А. Луцкевіч і яго адваліўшыся дыктатарскі штаб, калі верыць ходзячым чуткам, сяньня ўжо намагаецца навязаць зносіны з яшчэ так нядаўна і безаглядна ім змаганым Літвафільствам“. Вось жа, А. Луцкевіч, да апошняга часу галава польска-беларускай угоды, для якой ён выракся нават і беларускасьці („białorusin-polak!“), а нядаўна „sromotnie pogrąbiony“ Астроўскім, надта магчыма, што сяньня шукае новай „ор'ентацыі“, ад чаго ён вялікі майстра. Але так-жа магчыма, што гэнае шуканьне зносінаў з Літвінамі — калі яно ёсьць — гэта звычайны манэўр, каб змусіць дагэтуляшніх яго хлебадаўцаў быць да яго прыхільнейшымі, бо ён, бачыце — вун куды можа пайсьці.

KATALOG biełaruskich knižak na žadańnie wysyłaŭjacca DARMA.

Adresawać: Biełaruskaja Kni-harnia «PAHONIA» Wilnia, Zawalnaja 1—1.